

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A. Jakšto g. 4/9, LT-01105 Vilnius,
tel. (8-5) 266 3661, faks. (8-5) 266 3663, el. p. info@am.lt, http://www.am.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188602370

LR Seimo nariams L. Balsiui
K. Bacvinkai

2017-05-22 Nr. (19-2)-D8-3765

I 2017-04-20
2017-05-03

Nr. SN-S-66
17-20

DĖL VANDENŲ SRITIES PLĖTROS 2017–2023 METŲ PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO VEIKSMŲ PLANO

Informuojame, kad Vandenių srities plėtros 2017–2023 metų programos įgyvendinimo veiksmų planas (toliau – planas) patvirtintas, 2017 m. gegužės 5 d. aplinkos ministro ir žemės ūkio ministro įsakymu Nr. D1-375/3D312. Planas parengtas įgyvendinant 1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyvos 91/676/EEB dėl vandenių apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių (OL 2004 m. specialusis leidimas, 15 skyrius, 2 tomas, p. 68), 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Europos Tarybos direktyvos 2000/60/EB, nustatančios Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus (OL 2004 m. specialusis leidimas, 15 skyrius, 5 tomas, p. 275) (toliau – Direktyva), 2007 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/60/EB dėl Potvynių rizikos įvertinimo ir valdymo (OL 2007 L 288 p. 27), 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/56/EB, nustatančios Bendrijos veiksmų jūrų aplinkos politikos srityje pagrindus (OL 2008 L 164, p. 19) reikalavimus ir remiantis Vandenių srities plėtros 2017–2023 metų programa (toliau – programa), patvirtinta 2017 m. vasario 1 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 88. Dėl ilgiau nei metus užtrukusio programos derinimo su suinteresuotomis institucijomis vėlavo trijų Europos Sąjungos direktyvų įgyvendinimas, gauti bandomieji Europos Komisijos paklausimai dėl direktyvų įgyvendinimo, pradėta pažeidimo procedūra. Lietuva Europos Komisijai buvo įsipareigojusi patvirtinti visus su minėtų direktyvų įgyvendinimu susijusius teisės aktus iki 2017 m. gegužės 1 d., todėl atidėti plano tvirtinimo nebuvo galima.

Direktyvoje numatyta, kad iki 2021 m., vėliausiai 2027 m. reikia pasiekti gerą vandens telkinių būklę.

Pagrindinį neigiamą poveikį paviršiniams vandens telkiniams daro pasklidoji tarša daugiausia iš žemės ūkio veiklos, hidromorfologiniai vandens telkinių pakeitimai, sutelktoji tarša ir tarptautinė tarša. Siekiant pagerinti vandens telkinių būklę, pagrindinės numatomos priemonės yra taršos prevencija, aplinkosauginės kontrolės griežtinimas, vandens telkinių renatūralizacija, žuvų migracijos kliūčių šalinimas, nuotekų valymo įrenginių efektyvumo gerinimas, biomanipuliacinės ir kitos priemonės. Plane numatytos priemonės buvo derinamos su visuomene ir suinteresuotomis institucijomis, atliktas strateginis poveikio aplinkai vertinimas. Priemonės pradėtos viešinti 2015 m. gegužės 15 d. Aplinkos apsaugos agentūros tinklalapyje paskelbus atnaujinamus upių baseinų rajonų valdymo planus ir priemonių programas.

Plane nesiūlome plačiai taikyti mechaninio ežerų dumblo valymo kaip ežerų būklę gerinančios priemonės, nes 2007–2013 m. laikotarpiu šiai veiklai skirta 100 mln. Lt, tačiau nenustatyta, kad būtų labai padidėjęs vandens telkinių atitinkančių geros būklės kriterijus skaičius. Vis dėlto plano projekte numatoma mechaniniu būdu valyti Skryto ežerą, nes jis dėl didelės taršos praityje tapo antriniu Drūkšių ežero taršos šaltiniu.

Aleksandro Stulginskio universiteto 2017 m. baigtos studijos „Rizikos vandens telkinių būklės tyrimų, taršos šaltinių ir kitų priežasčių, lemiančių rizikos vandens telkinio būklę, identifikavimas, būklės gerinimo priemonių parinkimas. II dalis. Ežerai ir tvenkiniai“ išvadose teigiama: „ežerų dumblo valymo sėkmė siekiant pagerinti vandens kokybę priklauso nuo to, ar bus sustabdyta išorinės taršos prietaka. Tais atvejais, kai išorinės taršos prietaka nesumažinama, ežerų valymo poveikis vandens kokybei nereikšmingas ir trumpalaikis.

Valant ežerus, iš jų yra pašalinamas dumblas, padidinamas vandens gylis, sunaikinama dalis vandens augalijos, pasikeičia dugno buveinės. Ši priemonė taikoma sekliu, stipriai uždumblėjusiu ežerų, kuriuose vandens gylis siekia 1-2 metrus ar dar mažiau. Tačiau, kaip rodo praktika, tokiu būdu neišsprendžiamos ežero vandens kokybės ar ekosistemos būklės problemos.

Ežerams, kurie geros ekologinės būklės neatitinka pagal visus kriterijus, pirmiausia turi būti taikomos sutelktosios ir pasklidusios taršos mažinimo priemonės (įskaitant ir papildomas inžinerines) baseine. Jei šios priemonės neveiksmingos, atlikus detalius tyrimus, svarstyti ežerų valymas ar dumblo išstūbimas.“ Atkreipiame dėmesį, kad vienas iš šios studijos rengėjų yra prof. L. Katkevičius, kurio komentarus apie mechaninį dumblo valymą pridedate.

Pažymime, kad Lietuvoje yra keli prieš 30–40 metų išvalyti ežerai (Druskonis (Druskininkų m.), Mergelių akelių, Valdikio ežerai (Varėnos r.), tačiau jų ekosistemos būklė iki šiol neatsistatė. Nepaisant padidėjusio gylio, šiuose ežeruose, vyksta vandens „žydėjimai“, žiemą dūsta žuvis, dėl blogos vandens kokybės ežerai nepritaikomi rekreacijai.

Atkreipiame dėmesį, kad mechaninis ežerų dumblo valymas yra brangi priemonė. Pagal direktyvos reikalavimus parenkant priemones gerai būklei pasiekti, reikia atsižvelgti į jų galimą poveikį vandens telkinio būklei, gamtines sąlygas, technines įgyvendinimo galimybes ir ypač į ekonominį įgyvendinimo aspektą taikant direktyvoje įtvirtintą sąnaudų-efektyvumo principą. Todėl geros kiekvieno rizikos vandens telkinio būklės turi būti siekiama veiksmingiausiomis ir ekonomiškai efektyviausiomis priemonėmis, t. y. kurių taikymo sąnaudos pagal galimybes būtų mažiausios, o efektas – didžiausias. Todėl daugeliu atvejų pasirenkamos pigesnės būklės gerinimo priemonės (aplinkosauginės kontrolės priemonės, biomanipuliacija išuvinant ar išgaudant žuvis, makrofitų šienavimas), kurių su ribotais finansiniais ištekliais galima įgyvendinti daugiau.

Norime pabrėžti, kad vandens telkinių gera būklė suprantama kaip jų natūralių arba artimų natūralioms sąlygų užtikrinimas, kai ežero ekologinė sistema yra stabili ir pajėgi susitvarkyti su nedideliu masto antropogeniniu poveikiu. Lietuvos ežerai yra natūraliai senstantys ir dumblėjantys, todėl kai kurie iš jų tampa mažiau patraukliu rekreaciniu požiūriu, tačiau Aplinkos ministerija nesiekia priešintis natūraliems gamtiniams procesams. Atkreipiame dėmesį, kad valant ežerą mechaniniu būdu sudrumsčiamas vanduo, dalis dumblo nuosėdose esančių maistingųjų medžiagų gražinama į mitybos grandinę, valymo vietoje sunaikinama dugno augalija ir bestuburiai, todėl sutrikdoma ežero ekosistema. Norint pasiekti gerą vandens telkinio būklę taikant šį metodą, ežero dumblą mechaniškai pašalinti reikėtų didelėje ežero dalyje ir po to subalansuoti ežero ekosistemą. Tokiu atveju stipriai išauga priemonės taikymo sąnaudos, todėl ją pritaikyti būtų galima tik keliuose ežeruose. Turint ribotas lėšas ir 144 ežerų kategorijos vandens telkinius, kurie neatitinka geros būklės kriterijų, ši priemonė neįtraukiama į planą plačiam taikymui, nes neatitinka sąnaudų-efektyvumo principų.

Nutraukus reikšmingą teršalų prietaką, jeigu vandens telkinys per daug neužterštas, ežeras ima valytis. Žinant, kad daugelis probleminių didesnių kaip 50 ha ploto ežerų ir tvenkinių dabar yra vidutinės būklės (nedaug trūksta iki geros būklės), siekiama taikyti sąlyginai pigias biomanipuliacijos (išuvinimą plėšriosiomis žuvis, makrofitų šalinimo) priemones, kurių užtektų, kad šių vandens telkinių būklė pagerėtų iki geros. Todėl tikimasi, kad šių priemonių taikymas turės ilgalaikės teigiamas pasekmes.

Plačiau taikyti ežerų dumblyje esančio fosforo cheminio surišimo neketinama. Plane siūloma priemonė, kurią vykdant reikėtų nustatyti ežerus, iš kurių dumblo išsiskiriantis fosforas tampa ežero taršos ir geros būklės nepasiekimo priežastimi ir ieškoti galimybių vykdyti bandomąjį projektą vieno vandens telkinio būklės gerinimui cheminiu fosforo surišimo būdu prieš tai įvertinus visus aplinkosauginius aspektus. Bandomasis projektas būtų vykdomas siekiant įvertinti fosforo cheminio surišimo metodo efektyvumą Lietuvos sąlygomis. Tik įsitikinus šio metodo saugumu ir efektyvumu, būtų svarstomas platesnis jo taikymas Lietuvos vandens telkiniuose.

Aplinkos ministras

Kęstutis Navickas

G. Bevainienė, 8~706 63504, el. p. gintare.bevainiene@am.lt